

Eesti toiduainetööstuse 2016. aasta I poolaasta ülevaade

Lühikokkuvõte

- Toiduainetööstus (sh joogitööstus) on üks olulisem haru Eesti töötlevas tööstuses, mis toodab ligi 15% kogu töötleva tööstuse toodangust ning annab olulise panuse üldisesse tööhõivesse – toidutööstustes töötab keskmiselt 14% töötlevas tööstuses hõivatutest.
- 2016. aasta esimese kuue kuuga toodeti toiduainetööstuse ettevõtete poolt kokku ~0,69 mld euro eest toodangut, mis oli 1% vähem võrdluses eelmise aasta sama ajaga. Toodangust 32% eksporditi.
- Toiduainetööstuse müügitulu oli 2016. a I poolaastal 0,86 mld eurot, mis on veidi vähem (0,6%) kui eelmise aasta samal perioodil. Enamikel tegevusaladel müügitulu kasvas, aga suur vähenemine oli kalatööstuse (-25%) ja piimatööstuse (-11%) ettevõtetes.
- Kulud kokku olid 2016. a esimese kuue kuu seisuga 0,83 mld eurot, mis on 3% rohkem võrreldes eelmise aasta I poolaastaga.
- Kuigi toiduainetööstuse 2016. a esimesel poolaastal ei toimunud toodangumahtudes, müügitulus ega kuludes märkimisväärseid muutuseid võrreldes eelmise aasta sama perioodiga, vähenes siiski toiduainetööstuse kogukasum koguni poole võrra ehk 50%, olles kokku 25 mln eurot. Suurim langus toimus kala- ja piimatööstuse ettevõtetes, kus saadi vastavalt 3,6 mln eurot ja 6,6 mln eurot kahjumit.
- Toidutööstuse ettevõtted investeerisid 2016. a esimese kuu kuuga 25,1 mln eurot, mis oli 10% võrra rohkem kui eelmine aasta sama perioodiga.

Sissejuhatus

Toiduainetööstusena on ülevaates käsitletud toiduainete ja joogitootmise ettevõtteid (EMTAK¹ 2008 – C10, C11). Vaadeldud on ettevõtete positsiooni majanduses, investeeringuid ning põgusalt on puudutatud ka väliskaubandust. Ülevaates käsitletud majandusnäitajad on kõigi valimisse kuuluvate ettevõtjate keskmised, seega ei kajasta kõigi ettevõtete olukorda võrdselt, vaid näitab valimi statistilist üldistust. Üksikute ettevõtete näitajad võivad ülevaates toodud keskmisest erineda.

Ülevaate tegemisel on kasutatud Eesti Statistikaameti (edaspidi SA) lühiajastatistika andmeid 27. septembri 2016. a seisuga.

Positsioon majanduses

Toiduainetööstus (sh joogitööstus) on üks olulisem haru Eesti töötlevas tööstuses. Keskmiselt tegutseb Eestis toiduainetööstuse valdkonnas kuskil 500 ettevõtet (juriidilisi isikuid). Suurusgrupiti (tööga hõivatud isikute² arvu järgi) oli kõige enam alla 10 töötajaga mikroettevõtteid, mis moodustavad umbes 60% kogu ettevõtete arvust.

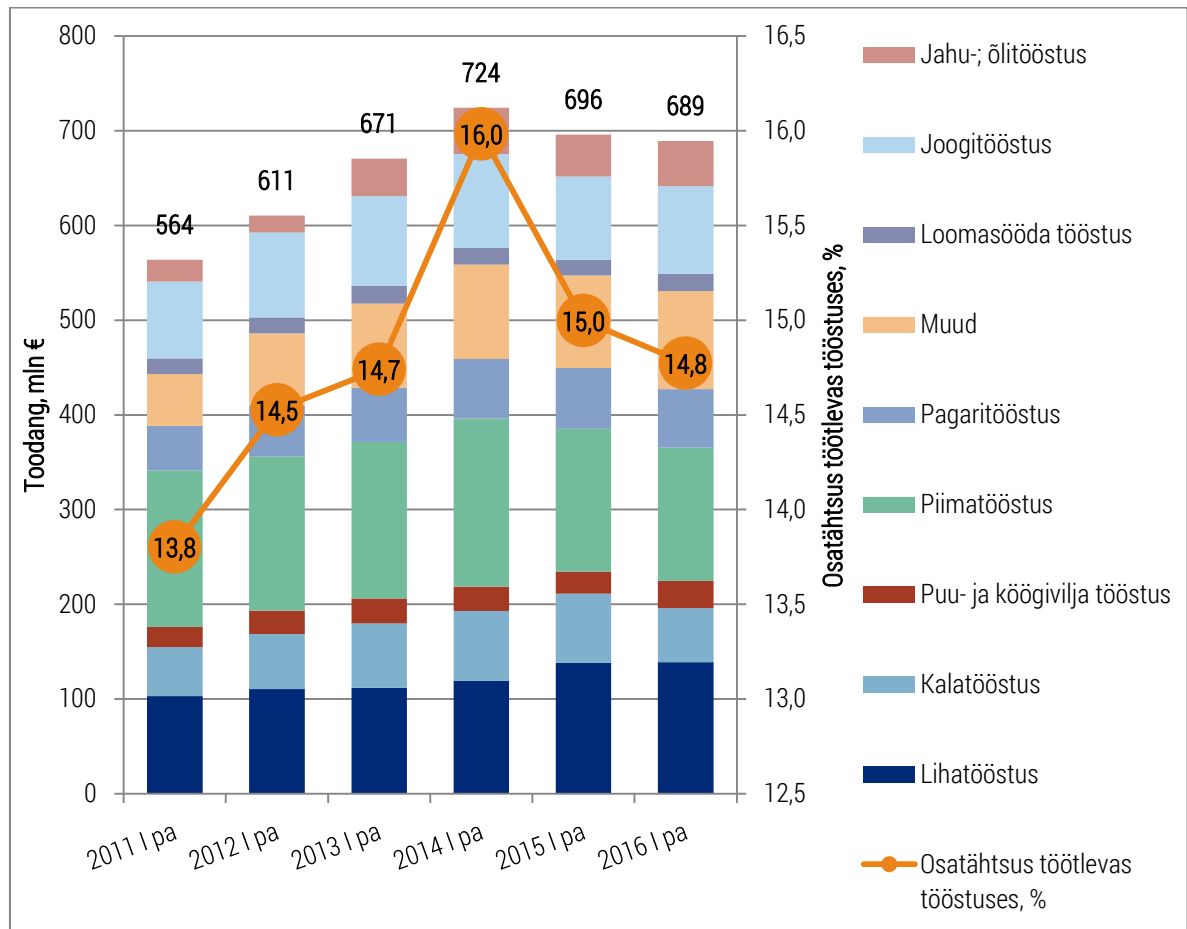
SA lühiajastatistika andmetel **toodeti**³ 2016. aasta esimese kuue kuuga toiduainetööstuse ettevõtete poolt kokku ligi 0,69 miljardi euro eest toodangut, millest 32% eksporditi. Toiduainetööstuse toodang moodustas 2016. a I poolaastal 14,8% töötleva tööstuse kogutoodangust.

Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga püsis toiduainetööstuse toodang 2016. a I poolaastal küllaltki samal tasemel, vähenedes kokkuvõttes 1% võrra. Suurim toodangumahtude vähenemine rahalises vääringus toimus kalatööstuse (22%) ja piimatööstuse (7%) ettevõtetes. Samas suurenesid puu- ja köögiviljatööstuse (22%), loomasööda tööstuse (10%) ja ka joogitööstuse (5%) tootmismahud. Suurima osa Eesti toiduainetööstuse toodangust annavad jätkuvalt piima- (20,4%), liha- (20,1%) ja joogitööstus (13,4%).

¹ Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator

² Kõik ettevõttes töötavad isikud, olenemata töönädala pikkusest

³ Joonistel on näidatud jahu- ja õlitööstuse andmed koos, kuna andmekaitse põhimõttest tulenevalt ei avalda SA nende tegevusalade andmeid eraldi.

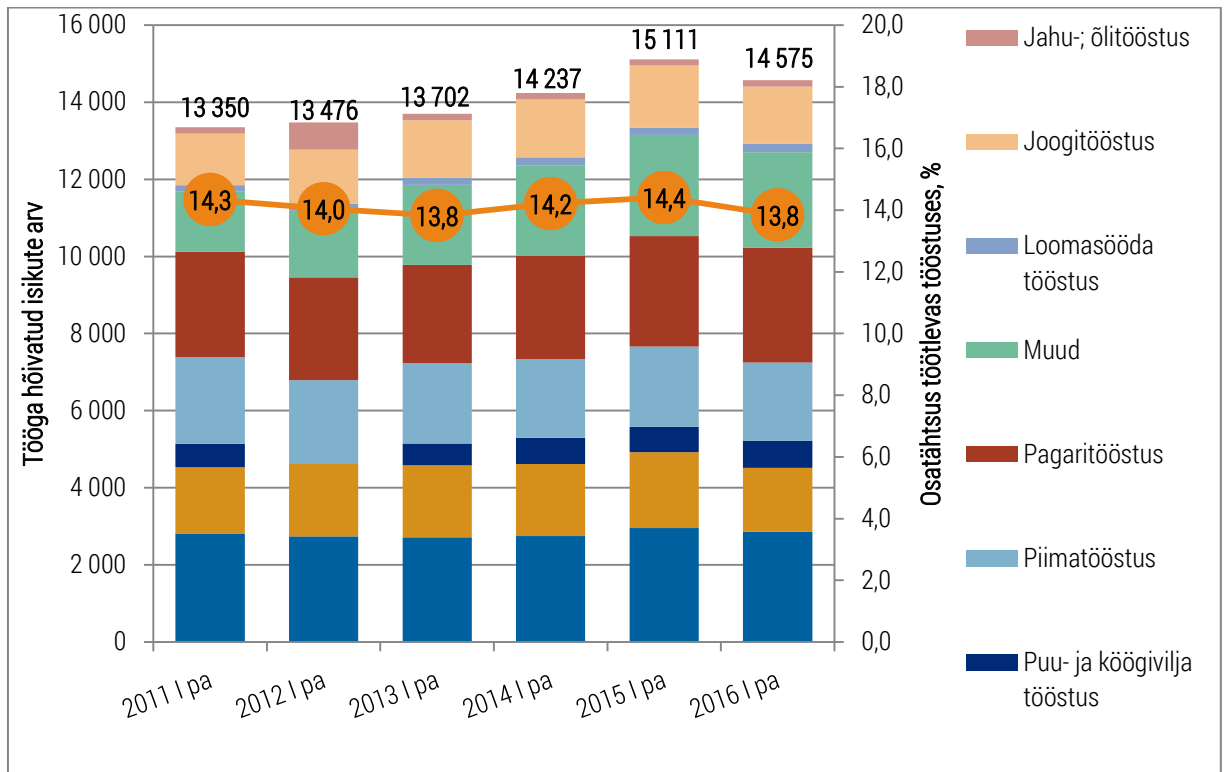

Joonis 1. Toiduainetööstuse toodang (mln €), osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

Allikas: SA, MEM arvutused

Toiduainetööstuses tegutseb keskmiselt 14% töötlevas tööstuses hõivatud inimestest. Tööjõumahukamad tegevusalad toiduainetööstuses on pagari- ja lihatööstus, kus tegutses 2016. a I poolaasta seisuga vastavalt 20,4% ja 19,6% toiduainetööstuses tööga hõivatud inimestest.

SA andmetel oli 2016. a kuue kuu seisuga toiduainetööstuses **tööga hõivatud** keskmiselt 14 575 inimest, mida oli 536 inimese võrra (4%) vähem kui eelneva aasta samal perioodil. Tegevusalade lõikes on tööga hõivatute arv vähenenud enim kalatööstuses (16%) ja vähemal määral joogitööstuses (8%). Samal ajal on aga enim kasvanud loomasöödatööstuses (11%) ja puu- ja köögiviljatööstuses (7%) hõivatud inimeste arv.

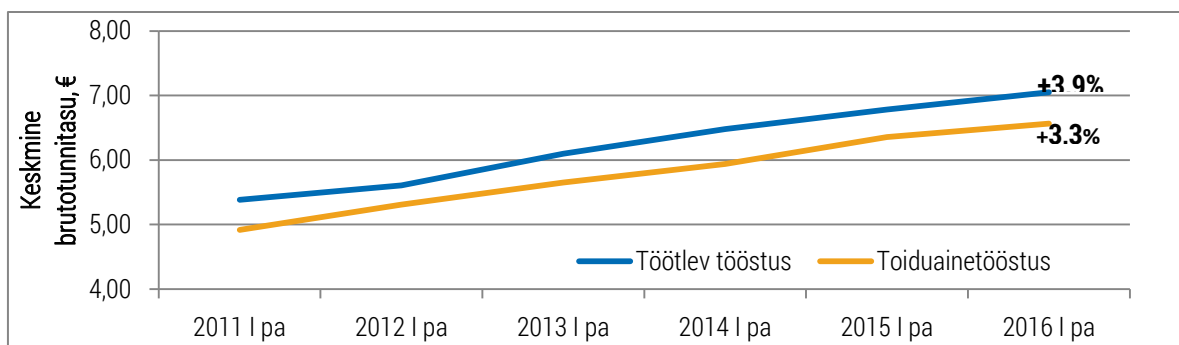

Joonis 2. Tööga hõivatute arv toiduainetööstuses, osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

Allikas: SA

Olenemata Eesti majanduse üldiselt aeglasest majanduskasvust 2016. a I poolaastal jätkus nii toiduainetööstuses kui ka töötlevas tööstuses tööjõupuudusest tulenevalt keskmise palga kasv.

Toiduainetööstuse keskmine brutotunnitasu 2016. a I poolaasta seisuga oli 6,6 eurot, mis on 3,3% rohkem kui eelneva aasta samal perioodil, aga siiski 7% madalam kui töötleva tööstuse keskmine töötasu. Tegevusalade lõikes kasvas keskmine töötasu pea kõigil tegevusaladel, välja arvatud piima- ja pagaritööstuses, kus oli vastavalt 3% ja 2% keskmise palga langus võrreldes eelmise aasta sama ajaga. Keskmisest suurem töötasu kasv toimus muudel toiduainetööstuse tegevusaladel (12,4%) ning puu- ja köögiviljatööstuses (9%).

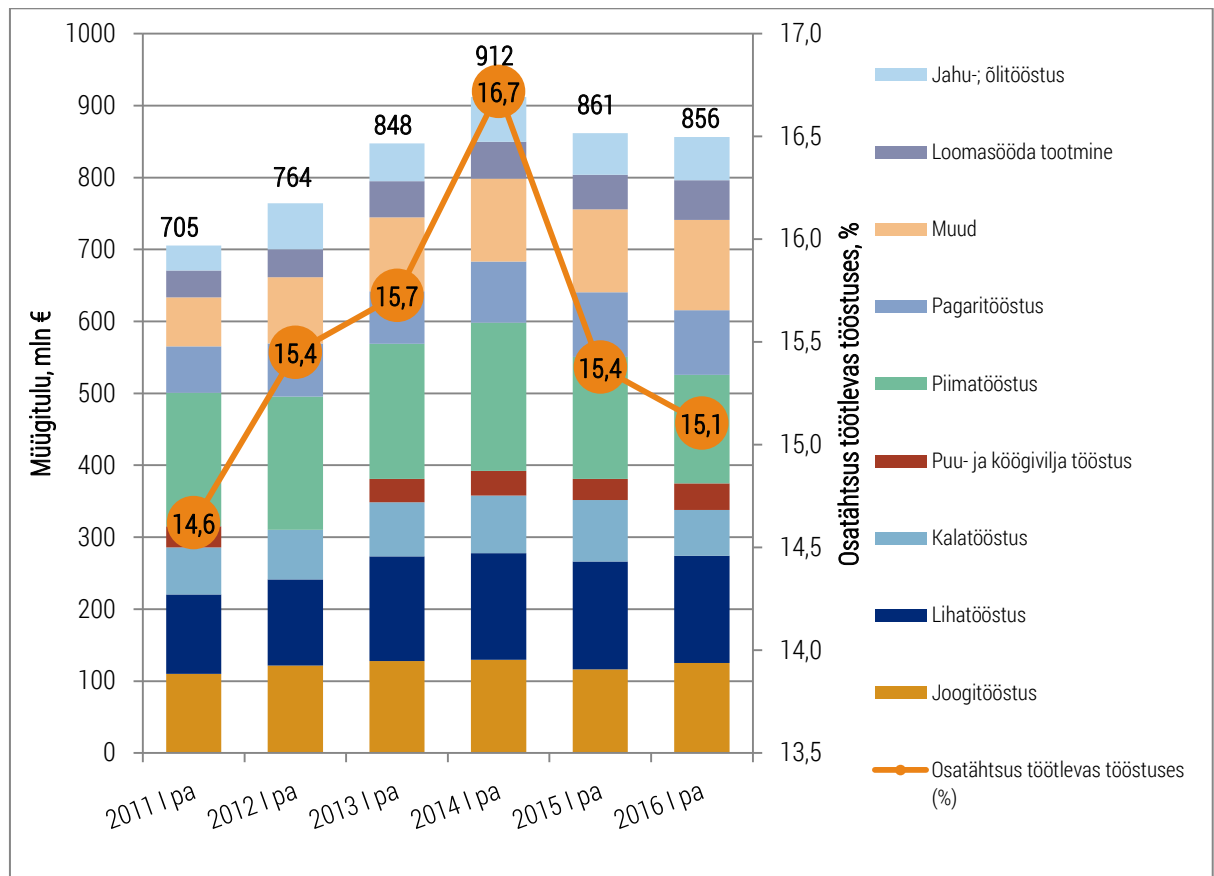
Joonis 3. Keskmine brutotunnitasu toiduaine- ning töötlevas tööstuses (€)

Allikas: SA, MEM arvutused

Majandusnäitajad

Toiduainetööstuse ettevõtete müügitulu oli 2016. a esimese 6 kuu seisuga 0,86 mld eurot ja see moodustas 15% töötleva tööstuse müügitulust. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga vähenes toiduainetööstuse müügitulu 0,6% ehk veidi vähem kui toodangumahud rahalises vääringus. Kuigi ühe olulisema kaubanduspartneri – Soome – majandus on madalseisust välja jõudnud ja ka teiste oluliste kaubanduspartnerite – Rootsi, Läti, Leedu – majandus on kasvamas, jäi välisnõudlus 2016. a esimesel poolel siiski nõrgaks ning pärssis müügitulu kasvu olenemata palgakasvust ja madalast tööpuudusest tulenenud sisenõudluse suurenemisest.

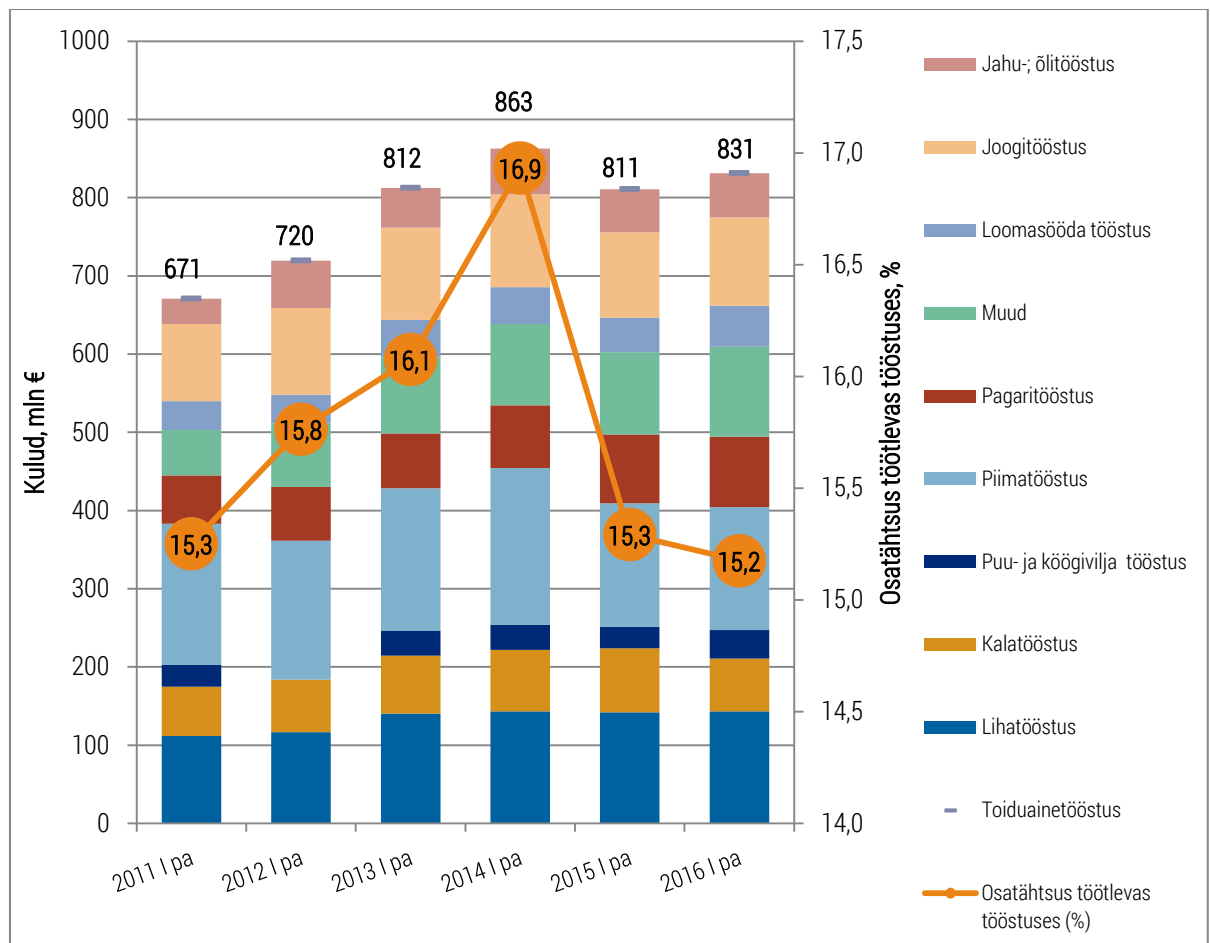
Tegevusalade löikes olid muutused müügitulus väga erinevad. Enamikel tegevusaladel müügitulu kasvas – enim suurenes eelmise aasta sama perioodiga võrreldes müügitulu puu- ja köögiviljatööstuses (26%), loomasööda tootmises (14%) ja joogitööstuses (8%). Müügitulu vähenemine 2016. a I poolaasta seisuga oli suurim kalatööstuse (25%) ja piimatööstuse (11%) ettevõtetes. Kuna tegevusaladest on toiduainetööstuse müügitulus jätkuvalt suurim osakaal piima- (18%), liha- (17%) ning joogitööstusel (15%), siis ei mõjuta väiksema osakaaluga tegevusalade müügitulu volatiilsus oluliselt kogu toiduainetööstuse müügitulu trendi.

Joonis 4. Toiduainetööstuse müügitulu (mln €), osatahtsus töötlevas tööstuses (%)

Allikas: SA

Toiduainetööstuse 2016. a esimese kuue kuu **kulud** kokku olid 0,83 mld eurot, mis on 3% rohkem kui eelmisel aastal. Kulude suurenemine võib osaliselt olla seotud nafta hinna tõusuga maailmaturul ja ka siseriikliku kütuseaktsiisi tõusuga. Tegevusalade lõikes oli aga erisusi – suurim kulude kasv oli 2016. a I poolaastal puu- ja köögiviljatööstuses (33%) ja loomasöödatööstuses (18%), mis võib olla tingitud tootmismahdade suurenemisest nendel tegevusaladel. Kulud vähenesid aga enim kalatööstuses (16%), joogitööstuses (11%) ning muudel toidutööstuse tegevusaladel (5%), mis võib jällegi olla seotud tootmismahdade vähenemisega.

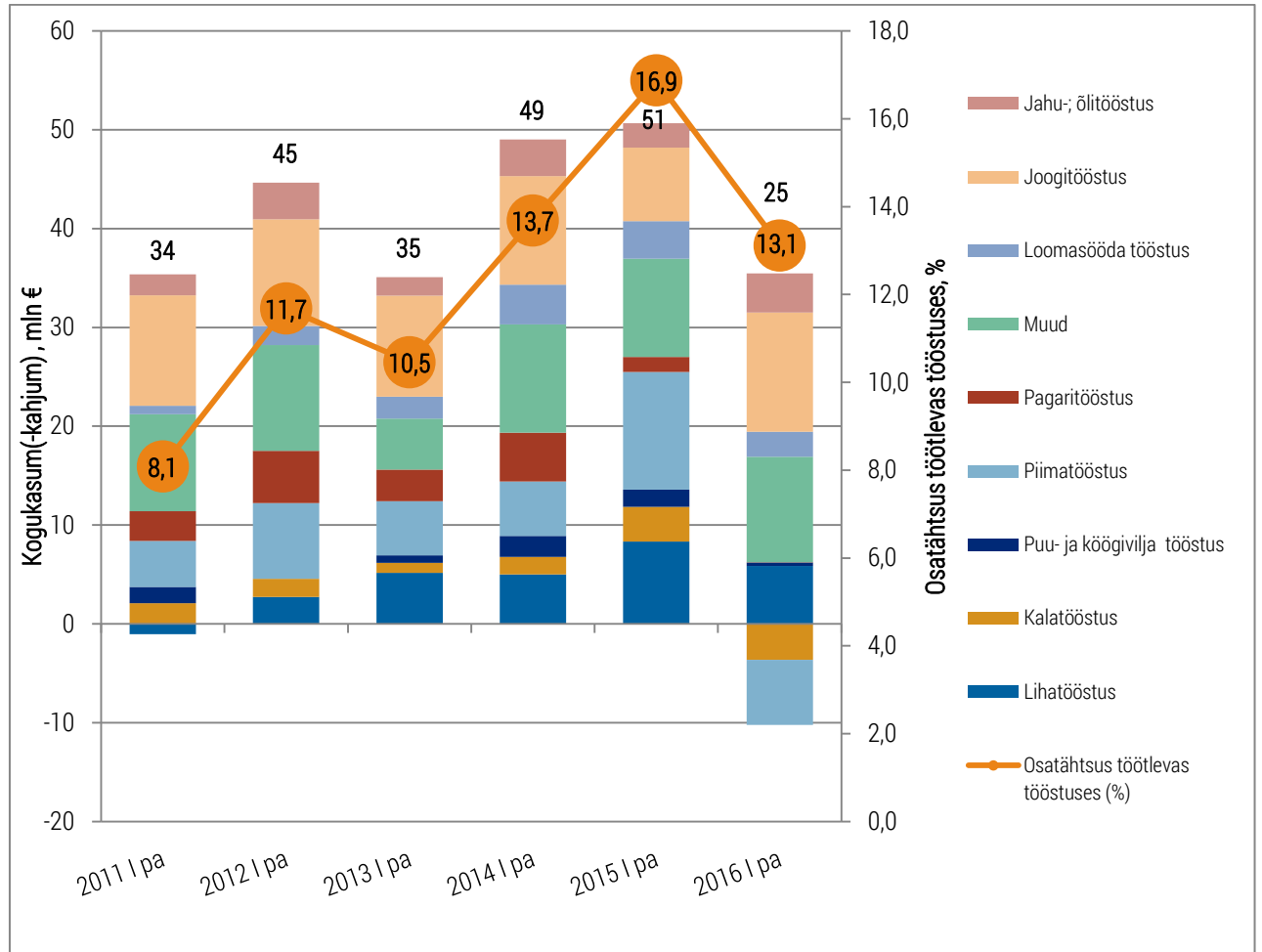
Joonis 5. Toiduainetööstuse kulud (mln €), osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

Allikas: SA

Toiduainetööstuse **kogukasum**⁴ 2016. a esimesel poolal oli 25 mln eurot, mis võrreldes eelneva aasta sama perioodiga on kokkuvõttes langenud koguni poole võrra ehk 50%. Suurim osakaal toiduainetööstuse 2016. a esimese poolaasta kogukasumis oli joogitööstusel (48 %) ja lihatööstusel (23%).

⁴ Kasutatud on Statistikaameti andmebaasis lühiajastatistikas avaldatud ettevõtete kogukasumit, mis ei ole võrreldav aastastatistikas avaldatava puhaskasumiga, kuna nende arvutamisel on kasutatud erinevaid meetodikaid.

Tegevusalade löikes on toimunud väga erinevad arengud – kogukasumit on võrreldes eelmise aasta sama ajaga oluliselt kasvatanud joogitööstuse (62%) ning jahu- ja õlitööstuse (59%) ettevõtted. Ülejäänud tegevusaladel kogukasum 2016. a esimesel poolal võrdluses eelmise aasta sama ajaga vähenes olulisel määral – suurim langus oli kala- (204%) ja piimatööstuses (155%), kus saadi 2016. a esimese 6 kuuga vastavalt 3,6 mln eurot ja 6,6 mln eurot **kahjumit**. Suur langus oli ka pagari- (98%) ja puu- ja köögiviljatööstuse (80%) ettevõtete kogukasumis.

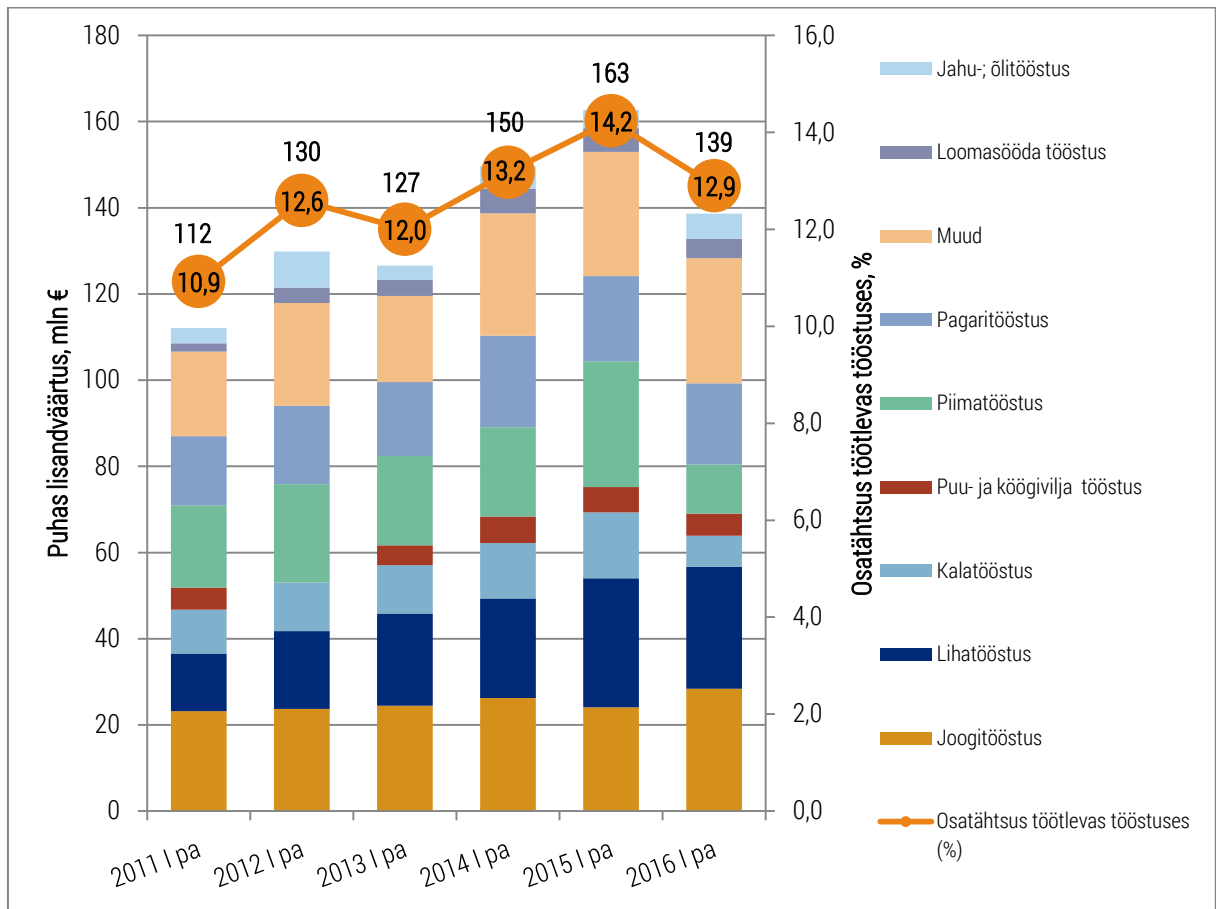

Joonis 6. Toiduainetööstuse kogukasum (-kahjum) (mln €), osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

Allikas: SA

Suurima panuse toiduainetööstuse lisandväärtuse loomisse annavad liha-, joogi-, ja pagaritööstus, kõige tagasihoidlikum on loomasöödatööstuse osakaal. Toiduainetööstuses 2016. a I poolaastal loodud **puhas lisandväärtus**⁵ oli 139 mln eurot, vähenedes aastaga 15%. Enim kahanes võrreldes eelmise aasta sama perioodiga piimatööstuse (61%), kalatööstuse (53%) ja loomasöödatööstuse (17%) ettevõtetes loodud lisandväärtus. Lisandväärtuse loomine kasvas samal ajal aga jõudsalt jahu- ja õlitööstuse (37%) ning joogitööstuse (18%) ettevõtetes.

⁵ Puhast lisandväärtust = kogukasum (-kahjum) + tööjõukulud

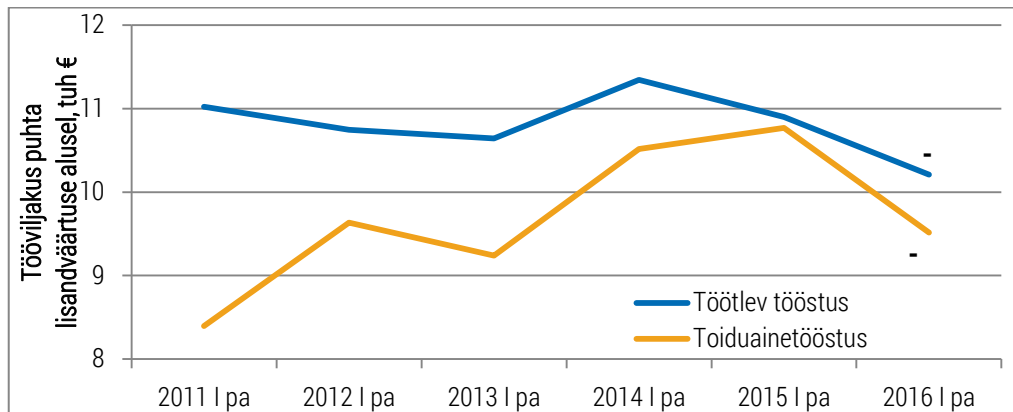

Joonis 7. Toiduainetööstuse lisandväärtus (mln €), osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

Allikas: SA

Kui viimaste aastatega on toiduainetööstuse tööviljakuse näitaja kõrvutades töötleva tööstuse keskmise näitajaga paranenud, siis 2016. a esimese kuue kuu jooksul langes toiduainetööstuse **töövilkus**⁶ rohkem kui töötleva tööstuse keskmine. Eelmise aasta sama perioodiga võrreldes oli langus vastavalt toiduainetööstuses 11,6% ja töötlevas tööstuses keskmiselt 6,3%.

⁶Töövilkus = puhas lisandväärtus/tööga hõivatud inimeste arv

Joonis 8. Töötleva ja toiduainetööstuse töövijakus puhta lisandväärtuse alusel (tuh €)

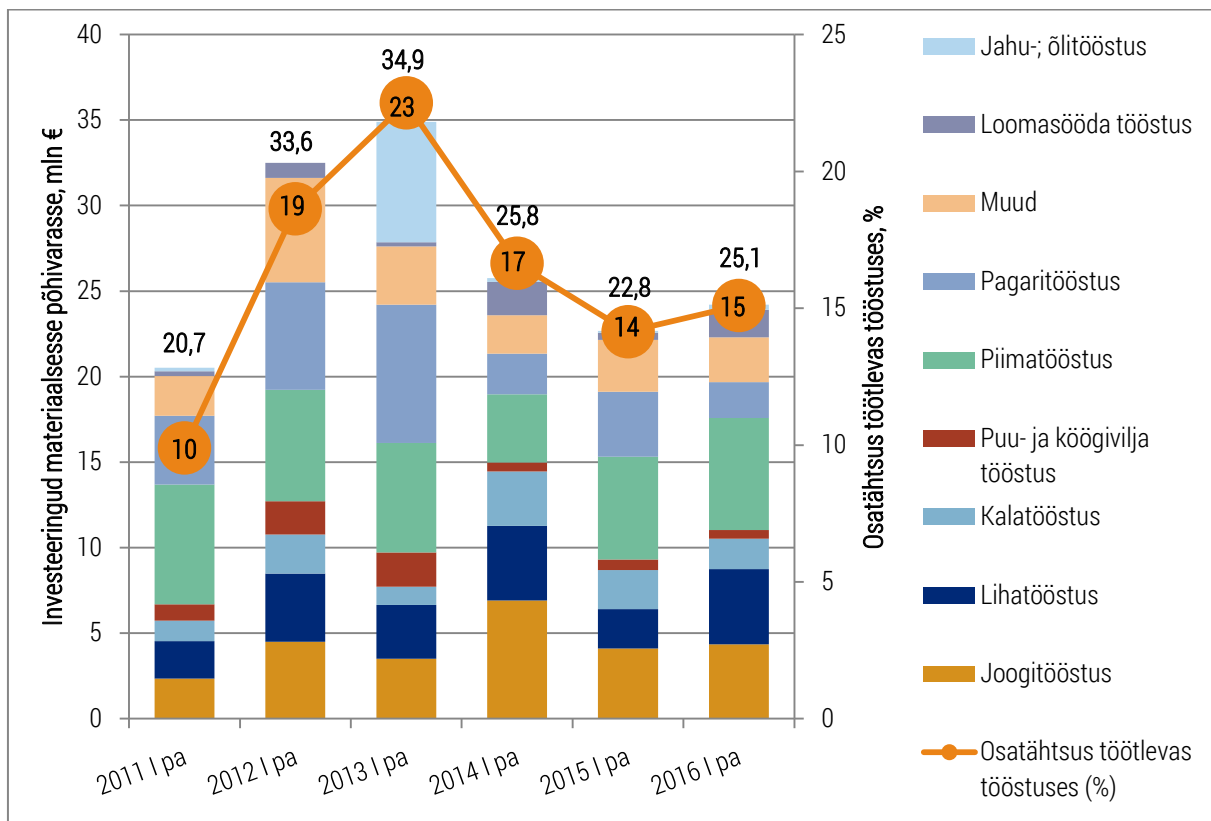
Allikas: SA, MEM arvutused

Toiduainetööstuses loodi 2016. a I poolaastal kokkuvõttes 9,5 tuhat eurot lisandväärtust töötaja kohta, mis on mõnevõrra väiksem töötlevas tööstuses keskmiselt loodud lisandväärtusest (10,2 tuhat eurot töötaja kohta). Suurim langus töövijakuses oli piimatööstuse (60%), kalatööstuse (44%) ja loomasöödatööstuse (25%) ettevõtetes. Samas suurenes veelgi joogitööstuse (28%) ning jahu- ja õlitööstuse (24%) ettevõtete töövijakus, kus töövijakuse tase on niigi tunduvalt üle toiduainetööstuse keskmise taseme, kuna kasutatakse vähem inimtööjõudu.

Investeeringud

Kuna madalad laenuintressid toetavad investeeringute tarbeks laenamist ja avanenud on mitmed investeeringutoetuste meetmed, on kokkuvõttes toiduainetööstuse ettevõtete investimisaktiivsus mõnevõrra tõusnud vaatamata keerulisele turuolukorrale mitmel tegevusalal. Tugev konkurents sunnib tootma efektiivsemalt ning klientide järjest kasvavad vajadused ja kvaliteedinõuded eeldavad ettevõtetelt uute tehnoloogiate kasutuselevõttu, paindlikkust, suuremat tootlikkust ning innovaatilisust. Sellest tulenevalt on väga oluline jätkuv investimine tootmistehnoloogia moderniseerimisse. Samas on ettevõtete kasumlikkuse vähenemine kindlasti üheks investeerimist pärssivaks teguriks.

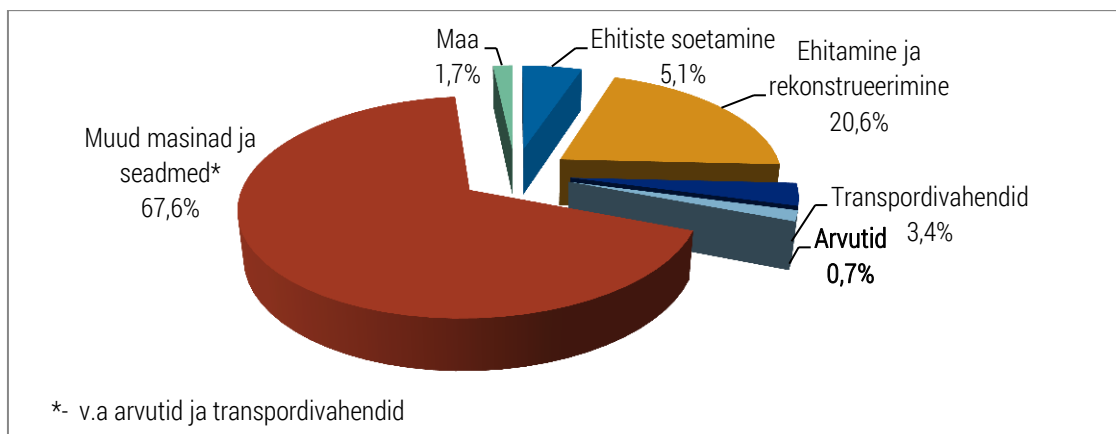
Toiduainetööstuse ettevõtted **investeerisid materiaalsesse põhivarasse** 2016. aasta esimese kuue kuuga 25,1 mln eurot, mis oli 10% rohkem kui eelmise aasta samal perioodil. Tootmisharude lõikes suurenesid protsentuaalselt enim investeeringud loomasöödatööstuses 288% võrra 0,4 mln eurolt 1,6 mln euroni ning jahu- ja õlitööstuses 177% võrra 0,1 mln eurolt 0,3 mln euroni. Rahalises arvestuses oli suurim kasv lihatööstuse ettevõtetes 92% võrra 2,3 mln eurolt 4,4 mln euroni. 2016. a I poolaasta seisuga vähenesid võrreldes eelneva aasta sama ajaga investeeringud aga pagaritööstuse (45%) ja kalatööstuse (22%) ettevõtetes.

Joonis 9. Investeeringud materiaalsesse põhivarasse (mln €), osatähtsus töötlevas tööstuses (%)

Allikas: SA, MEM arvutused

Toiduainetööstuse investeeringutes oli tegevusalade lõikes kõige suurem osakaal piimatööstusel, kus tehti 2016. aastal esimese 6 kuuga investeeringuid 6,5 mln euro eest, mis moodustas 26% kogu toiduainetööstuse investeeringutest. Suur osa investeeringutest tehti ka liha- ja joogitööstuse ettevõtetes, vastavalt 17,5% ja 17,4% kogu toiduainetööstuste investeeringutest.

Joonis 10. Investeeringute jaotumine toiduainetööstuses 2016. a I poolaastal (%)

Allikas: SA

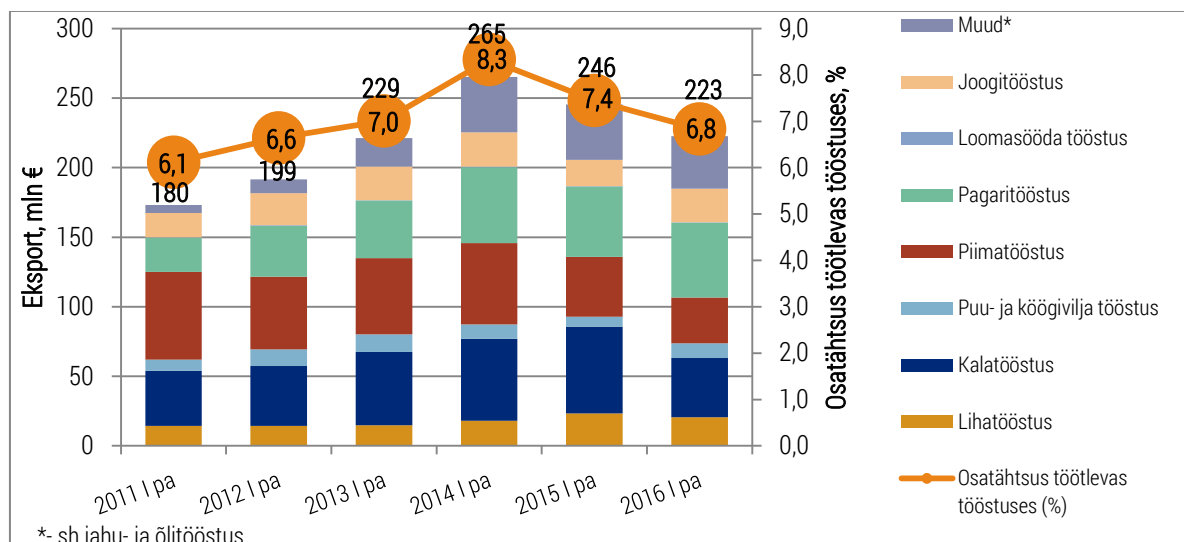
Kõige rohkem investeeriti toiduainetööstuse ettevõtetes 2016. a I poolaastal muudesse masinatesse ja seadmetesse (v.a. arvutid ja transpordivahendid), kokku 16,9 mln euro väärtuses, mis moodustas kogu materiaalsesse põhivarasse tehtud investeeringutest 68%. Hoonete ehitamisse ja rekonstrueerimisse investeeriti 5,2 mln eurot (21%), ehitiste soetamisse 1,3 mln eurot (5%), transpordivahenditesse 0,9 mln eurot (3%), maasse 0,4 mln eurot (1,7%) ning arvutitesse 0,4 miljonit eurot (1,6%). Võrreldes eelmise aastaga suurenesid kõige enam investeeringud ehitamisse ja rekonstrueerimisse (1,2 mln €).

Kaubandus

Esialgsetel andmetel **eksportisid** toiduainetööstuse ettevõtted 2016. a I poolaasta jooksul 223 mln euro väärtuses toodangut, mida oli 9% vähem kui eelmise aasta samal perioodil. Kuigi tervikuna toiduainetööstuse eksport vähenes, siis tegevusalade lõikes kasvas võrdluses eelmise aasta sama perioodiga enim puu- ja köögiviljatööstuse (48%) ning joogitööstuse (29%) ettevõtete eksport. Olulisel määral kasvas ka pagaritööstuse eksport (7%). Eksport langes 2016. a esimesel poolal enim kalatööstuses (32%), aga ka loomasööda- (25%) ja piimatööstuses (24%).

2016. a esimesel poolaastal eksporditi pea kolmandik (32%) kogu toiduainetööstuse toodangust. Seejuures moodustas toiduainetööstuse eksport 6,8% kogu töötleva tööstuse toodangu väljaveost. Suurima osa toiduainetööstuse ekspordist moodustavad pagaritööstuse (24%), kalatööstuse (19%) ja piimatööstuse (15%) ettevõtete poolt väljaveetavad tooted.

Toiduainetööstuse kaubavahetuse kohta on võimalik täpsemalt lugeda Maaeluministeeriumi kodulehelt (<http://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/pollumajandus-ja-toiduturg/statistika/pollumajanduskaupade-eksport-ja-import>).

Joonis 11. Toiduainetööstuse eksport (mln €)

Allikas: SA, MEM arvutused

Tabel 1. Toiduainetööstuse koondandmed

	2015 I pa	2016 I pa	Muutus (%)
Positsioon majanduses			
Toodangu väärtus, mln €	696	689	-1
Toiduainetööstuse toodangu osatähtsus (%)			
... töötlevas tööstuses	15,00	14,77	-0,23 pp
Majandustegevuse näitajad**			
Müügitulu, mln €	861	856	-1
Kulud, mln €	811	831	+3
Kogukasum, mln €	51	25	-50
Puhas lisandväärtus, mln €	163	139	-15
Toiduainetööstuse lisandväärtuse osakaal (%)			
... töötlevas tööstuses	14,2	12,9	-1,3 pp
Töövõljalikus lisandväärtuse alusel, tuh €	10,8	9,5	-12
Tööga hõivatute arv toiduainetööstuses	15 111	14 575	-4
Keskmine brutotunnitasu, €	6,4	6,6	+3
Investeeringud			
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse, mln €	22,8	25,1	+10
... ehitiste soetamine	0,3	1,3	+407
... ehitamine ja rekonstrueerimine	4,0	5,2	+29
... transpordivahendid	1,1	0,9	-24
... arvutid	0,2	0,4	+110
... muud masinad ja seadmed	16,1	16,9	+5
... maa	1,1	0,4	-61
Legend			
pp	protsendipunkti		
	suurenenud		
	vähenenud		